

Nəriman Nərimanov

NADİR ŞAH

**Dörd məclis
və
yeddi pərdəli dram**

qanun nəşriyyatı

Quldurluqla məşğul olan bir şəxs gözlənilmədən böyük sərkərdəyə çevrilir. Daha sonra şahlıq taxtına yiyələnir. Bəs bütün bunlar necə baş verir? Oxucu süjet boyu bu prosesi izləyir. Nadirin şəxsiyyət kimi kamilləşməsinə şahidlik edir. Lakin saray intriqları, əyanların qurduğu hiylələr bu müzəffər şahı istəkli oğlunun cəlladına çevirir.

“Nadir şah” faciəsi Səfəvi xanədanlığının çöküşü ilə başlayır. Sultan Hüseyn Səfəvinin zəifliyi ölkədə ədalətsizliyə və özbaşınalığa rəvac verib. Şah Təhmasibin zamanında da heç nə dəyişmir. Nəticədə Nadir onu devirərək səltənəti öz əlinə keçirir. Faciəsi də elə burdan başlayır.

Pyes avam camaatı fanatizm və dini əsarətdən qurtarmağa, real düşünməyə çağırır. Eyni zamanda, vətənin dirçəlməsi üçün ədalətli idarəçilik sisteminin vacibliyini göstərir.

Nəriman Nərimanov NADİR ŞAH

Bakı, Qanun Nəşriyyatı, 2024, 88 səh.

Janr: tarixi dram

Yaş qrupu: 13+

Ölçü: 120x185 mm

Cild: yumşaq

Çapa imzalandı: 16.08.2024

Nəşir: Şahbaz Xuduğlu

Redaktor: Şərif Ağayar

Korrektor: Ayxan Ayvaz

Texniki redaktor: Aygül Yelmarlı

Mətn dizaynı: Lalə Hüseyn

Qapaq dizaynı: Rafael Qasım

Qanun Nəşriyyatı

İstanbul Copyright Awards-ın qalibi

Bakı, AZ 1102, Tbilisi pr., 76

Tel: (+994 12) 431-16-62; 431-38-18

Mobil: (+994 55) 212-42-37

e-mail: info@qanun.az

www.qanun.az

www.fb.com/Qanunpublishing

www.instagram.com/Qanunpublishing

ISBN 978-9952-38-283-9

© Qanun Nəşriyyatı, 2022; 2024

© Azərnaşr, 1985

ƏHLİ-MƏCLİS

Şah Sultan Hüseyin xan – 1717-ci ildə fars padşahı, padşahlığa layiq olmayan bir zat, 60 yaşında.

Ədhəm xan – onun müqərrəb vəzirlərindən

Şah Təhmas – Hüseyin xanın oğlu, 25-35 yaşında

Cəfər xan

Məhəmməd xan – vəzirlər

Rza xan

Gürcü bəy – sərkərdə

Nadir – 30-47 yaşında

Gülcahan – Nadirin övrəti

Rzaqulu – onun oğlu, 15-20 yaşında

Cavad – Nadirin dayısı, 70 yaşında

Əvvəlinci yolçu – 20 yaşında

İkinci yolçu – 50 yaşında

Yaraqılı qaçaqlar və kənd adamları

Mirzə Mehdixan – 40 yaşında, Nadirin müqərrəblərindən

Elçi Seyid Sətan – türkmən paltarında

Heydər xan – 40 yaşında, Şah Təhmasibin müqərrəb vəzirlərindən

Saleh bəy

Musa bəy

Əli Əsrəf bəy

Fərraş – Nadiri öldürən xanlar

BİRİNCİ MƏCLİS

Vaqe olur İsfahan şəhərində, 1717-ci ildə. Şah Hüseyn xanın otağı, qapıda iki fərraş, xanın taxtı

Ədhəm xan. Tamam üç saatdır gözləyirəm, bu vaxtadək hələ cavab vermir. Kim bilir, yatır, ya balaca uşaqlar ilə oynayır. Amma dövlətin işləri getdikcə çətinləşir, nə etməli? (*Fikrə gedir*).

Qapı açılır, Hüseyn xan yan otaqdan daxil olur.

ƏVVƏLİNCİ GƏLİŞ

Şah Hüseyn xan (*taxtında əyləşib*). Xeyir ola, Ədhəm?

Ədhəm xan. Xeyirdir, qibleyi-aləm!

Şah Hüseyn xan. Bəs nə əcəb belə tezdən gəlibsən?

Ədhəm xan. Qibleyi-aləm sağ olsun! Bir neçə gün bundan müqəddəm xəbər gəlibdir ki, kürdlər dövlətin üzünə ağ olub Cavad xan və fərraşları öldürüblər...

Şah Hüseyin xan. Cavad xanı? (*Fikrə gedir*). Cavad xan gərəkdir çoxdan öləydi, çünki onun zərərdən savayı dövlətə heç bir xeyri yox idi, tövcünü vaxtında yığa bilirdi və yığanda da min dava ilə.

Ədhəm xan. Qibleyi-aləm! Tövcü vaxtında yığılsa da, yığılmasa da, dövlətin halına bir o qədər təfəvüt etmir.

Şah Hüseyin xan. Necə ki, etmir?

Ədhəm xan. Mahalların xanları xəzinəyə ancaq cüzi bir şey verib, qalanını özləri sərf edirlər.

Şah Hüseyin xan. Düşünürəm, necə özlərinə sərf edirlər?

Ədhəm xan. Qibleyi-aləm. Qədimdən qayda bu üzrə olubdur: xanlar dövlətdən mahalları icarə edib tövcünü özlərinə sərf edirlər, ancaq dövlətə bir cüzi icarə pulu verirlər.

Şah Hüseyin xan (*fikrə gedir*). Bəs belə... İndi nə etməli?

Ədhəm xan. Mən özüm də bilmirəm.

Şah Hüseyin xan. Ədhəm! İbtidadan mənim əvvəlinci vəzirim olub, padşahlığın hər ixtiyarını sənə mühəvvəl etmişəm. İndi necə ki, məsləhət görürsən, elə də edərsən. (*Durur getməyə*).

Ədhəm xan. Qibleyi-aləm! Doğrudur, dövlətin hər ixtiyarı bu vaxtadək mənim əlimdə olubdur, amma doğrusu, bu halda tək bacarmaq mümkün deyil.

Şah Hüseyin xan. Burada nə bir çətin iş vardır? Kürdlər nə millətdir ki, bizim dövlətə zərər yetirə? Beş yüz göndərsək hamısını qolları bağlı gətirərlər.

Ədhəm xan. Qibleyi-aləm, bu işin çətinliyi... m... m...

Şah Hüseyin xan (*qoymur sözünü qurtarsın*). Yaxşı, göndər məsləhət üçün qalan vəzirlər də gəlsinlər. (*Gedir*).

Ədhəm xan (*Hüseyin xanı qapıyadək ötürür və ondan sonra qapıda duran fərraşa deyir*). Get, bu saat Cəfən xanı, Rza xanı və Məhəmməd xanı dəvət et qibleyi-aləmin hüzuruna.

Fərraş. Bəçəşm!

Ədhəm xan (*tək*). Fikrim dağınıqdır. (*Başını əli ilə tutur*). Gərçi fikir edirəm, bir şey çıxmır. Deyirəm, kürdlər dövlətin üzünə ağ olublar, deyir, zərər yoxdur, beş yüz sərbaz göndər hamısını qolları bağlı gətirsinlər. Bəh! Bəh! Kürd tayfasından xəbəri yoxdur. Beş yüz yox ki, min qoşun da göndərsən, onların öhdəsindən gələ bilməzlər. Bundan savayı, beş yüz sərbazı haradan cəm edim? Bu saat hazırda heç iki yüz də yoxdur. (*Fikrə gedir*). Hələ qeyri işlərdən xəbəri yoxdur. Bir neçə gün bundan müqəddəm xəbər gəlibdir ki, özbəklər və Əfqan davaya hazırlaşırlar. Bu xəbərləri məndən savayı heç kəs bilməyir və demək də olmaz. (*Fikrə gedir*).

İKİNCİ GƏLİŞ

Gürcü bəy və Əhməd

Gürcü bəy (*tez içəri daxil olur*). Ədhəm xan, doğrudurmu, deyirlər, Badikubə, Şirvan, Şəki, Dərbənd ləzgilərə tabe olurlar?

Ədhəm xan (*yavuşğa gedib*). Sus! Sən haradan bildin?

Gürcü bəy. Kağız almışam.

Ədhəm xan. Yalandır, inanma. Belə şey ola bilməz.

Gürcü bəy (*kağızı çıxardıb verir*). Hərgah inanmırsınız, buyurun, bu kağız.

Ədhəm xan (*kağızı oxuyub cırır*). Bu xəbərin doğru olmağını, əlbəttə, təhqiq etmək lazım gəlir... Ol səbəbə hal-hazırda bu barədə kimsəyə söyləməmək məsləhətdir. (*Gürcü bəyə diqqətlə baxır*).

Gürcü bəy. Ədhəm xan! (*Acıqlı*). Doğrudur, qulluğum sizə tabe olmağı tələb edir, fəqət dövlətə xəyanət edə bilmərəm. Xudahafız! (*Tez çıxır*).

Ədhəm xan (*fikrə gedib*). Bu, yaxşı işə oxşamayı. Gürcü bəy bu xəbəri padşaha yetirə bilməyəcəkdir və yetirsə də, şah məni qoyub onun sözünə inanmayacaqdır. Amma... Amma qorxum burdadır ki, Təhmas Mirzəyə bu xəbəri söylər, çünki onunla çox dostdur. Ah... Təhmas olmasaydı, indi padşahlığı almışdım ələ... (*Bir az fikirdən sonra*). Xeyr, bu fikirlər hələ qalsın... Yaxşı... m... m... Ləzgilərin hərəkətləri mənə məlum idi, amma... (*Fikirdə ikən yavaş-yavaş əyləşir*).

ÜÇÜNCÜ GƏLİŞ

Təhmas, Ədhəm.

Təhmas. Ədhəm xan! Nə olubdur? Fikrə gedibsiniz?

Ədhəm xan (*birdən ayağa durur*). Heç qibleyi-aləmi gözləyirdim.

Təhmas (*tərəfə*). Qibleyi-aləmi gözləyir! (*Rişxəndlə*). İşiniz çoxmu vacibdir?

Ədhəm xan. Xeyr, qibleyi-aləm xahiş edibdir ki, bu gün dövlətin işlərinə dair məsləhət olunsun.

Təhmas. Dövlətin işləri!.. Dövlətin nə işi olacaqdır? Dövlətdən məgər bir şey qalıbdırmı ki, məsləhət də olunsun?

Ədhəm xan. Allaha şükür, nə olubdur ki?

Təhmas. Ax, Ədhəm xan! Nə deyim... Bağışlayın, bu vaxtadək atamın sizə olan məhəbbəti məni də vadar edirdi ki, atamdan sonra dövlət mənim ixtiyarıma keçəcəkdir, bununla belə, bu vaxtadək dövlətin işlərinə qarışmırdım və bu barədə sizinlə sual-cavabım olmayıbdir... Fəqət indi bir neçə əhvalatlar məni vadar edir sizdən sual edəm... Dövlətin abad olmağından ötəri nə edibsiniz? İşlər nə yerdədir?

Ədhəm xan. Vəliəhd sağ olsun! Mən ömrümü babanızın qulluğunda sərf etmişəm, necə ola bilər ki, bir şey etməyim... Hər iş öz qaydası ilə gedir. Günbəgün vətənimiz və millətimiz tərəqqidə...

Təhmas. Bəli, görünür, işlərdən bixəbərsiniz...